

Dormus, Katarzyna

Sprawozdanie z konferencji "Edukacja artystyczna a przemiany kulturowe i potencjał twórczy człowieka", Toruń 19-21 września 2003

Rozprawy z *Dziejów Oświaty* 43, 239-240

2004

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sprawozdanie z konferencji:

„Edukacja artystyczna a przemiany kulturowe i potencjał twórczy człowieka”

Toruń 19–21 września 2003

We wrześniu bieżącego roku w Toruniu odbyła się konferencja poświęcona szeroko rozumianemu problemowi edukacji artystycznej. Została ona zorganizowana przez Zakład Edukacji Artystycznej przy współudziale Zakładu Plastyki Intermedialnej Instytutu Artystycznego Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Jako zasadnicze cele konferencji wyznaczono propagowanie najnowszej wiedzy o zdolnościach i mechanizmach twórczych, refleksję nad problemami edukacji artystycznej wynikającymi ze współczesnych zjawisk kulturowych, rozważania nad rolą mediów elektronicznych w edukacji artystycznej, pogłębienie świadomości różnorodności problemów i aspektów pracy nauczyciela oraz wskazanie bogatych możliwości wynikających z istniejącej wiedzy na temat zjawisk zdolności, twórczości, miejsca plastyki w procesach uczenia się i kształtowania osobowości, a także prezentacja i wymiana doświadczeń w zakresie samodzielnie realizowanych przez uczestników rozwiązań metodyczno-praktycznych i innowacji w edukacji artystycznej.

Odpowiedź na inicjatywę toruńską była bardzo szeroka. Zgłoszenia wpłynęły z 35 ośrodków z całej Polski.

Problem edukacji artystycznej i wychowania estetycznego dotyczy wielu środowisk, co widać było ze składu przybyłych na obrady osób. Najliczniej reprezentowani byli pedagodzy i psycholodzy, ale także historycy sztuki, historycy wychowania i czynni artyści.

W ciągu dwóch pierwszych dni przedpołudniami toczyły się obrady plenarne, natomiast popołudniu w sekcjach. Ostatni, trzeci dzień konferencji poświęcony był podsumowaniu dotychczasowych rozważań. W sumie wygłoszono ponad 100 referatów. Ze względu na wielość wystąpień nie sposób omówić ich nawet w sposób skrótowy, jednak organizatorzy konferencji zapowiadają wydanie tomu, w którym zamieszczone zostaną wszystkie wygłoszone teksty.

Dzień pierwszy zainaugurowany został wystąpieniem prof. Wiesława Karolaka (ASP, Łódź), który przedstawił efekty zrealizowanego w tym roku również na terenie Polski Międzynarodowego Projektu Artystyczno-Edukacyjnego „bezsłowny DIALOG”, będącego w rozumieniu

jego inicjatorów zaproszeniem (głównie dzieci i młodzieży) do pozytywnego myślenia i twórczego interpretowania rzeczywistości za pomocą znaków plastycznych. Ten optymistyczny akcent stanowił zachętę dla podjęcia tym razem werbalnego dialogu na temat możliwości realizowania wychowania artystycznego w naszej rzeczywistości.

Następnie głos zabrała prof. dr hab. Wiesława Limont (UMK, Toruń) omawiająca psychologiczne podstawy edukacji artystycznej. Zwróciła ona uwagę, iż edukacja ta związana jest zawsze z problemem kształcenia osób uzdolnionych, a sama twórczość jest zjawiskiem wielowymiarowym uzależnionym od współdziałania systemu poznawczego, osobowościowego i aksjologicznego jednostki. Dlatego też w programach kształcenia artystycznego jest koniecznym uwzględnianie tych różnorodnych aspektów umożliwiających twórczą aktywność plastyczną.

Dr hab. Halina Gajdamowicz (Uniwersytet Łódzki) rozważała kwestię edukacji artystycznej w kontekście podmiotowości ucznia, zaś dr hab. Mirosława Zalewska-Pawlak (Uniwersytet Łódzki) mówiła o roli sztuki w kształceniu osobowym nauczycieli. Na zakończenie pierwszego dnia obrad plenarnych zabrała głos dr hab. Lidia Suchanek (Uniwersytet im. A. Mickiewicza). Wykorzystując bogactwo doświadczeń znakomitego artysty Maxa Ernsta w zakresie edukacji artystycznej, wskazała na problem znaczenia wyobraźni, roli twórczości i sztuki w kształtowaniu postaw współczesnego człowieka zarazem otwartego na otaczającą go rzeczywistość jak i „dzięki subiektywnym poszukiwaniom – wkraczającego w fascynujące obszary sztuki”.

Drugi dzień obrad plenarnych rozpoczął się wystąpieniem prof. Eugeniusza Józefowskiego (Uniwersytet Zielonogórski), który na podstawie własnych doświadczeń bardzo ciekawie przedstawił rolę warsztatów plastycznych w edukacji plastycznej. Następnie prof. Lidia Chmielewska (Akademia Pedagogiki Specjalnej, Warszawa) omówiła efekty badań nad problematyką inspiracji ekspresji plastycznej ucznia inspirowanej dźwiękiem. Prof. dr hab. Janusz Gnitecki (Uniwersytet im. A. Mickiewicza) poświęcił swoje wystąpienie kwestii wpływu czynników różnicujących aktywność twórczą i odtwórczą ucznia w działalności artystycznej. Prof. dr hab. Bogusław Żurkowski

(UJ) omówił formy kształcenia literacko-artystycznego w zakresie pedagogiki społecznej i pedagogiki szkół wyższych. Ostatnim wystąpieniem plenarnym tej części obrad był referat dr hab. Krzysztofa Szmidta (Uniwersytet Łódzki) na temat rozwijania „myślenia pytającego” czyli umiejętności odkrywania i formułowania problemów jako koniecznego elementu składowego myślenia twórczego.

Dyskusja po wystąpieniach plenarnych z powodu ograniczonej ilości czasu rozwijała się głównie na popołudniowych obradach w sesjach. Ze względu na ilość i zróżnicowanie tematyczne zgłoszonych referatów te ostatnie dotyczyły się aż w ośmiu zespołach zajmujących się bardziej szczegółowymi kwestiami: pedagogiki zdolności i twórczości, metodycznych aspektów edukacji artystycznej, przygotowania nauczycieli do prowadzenia edukacji artystycznej, edukacji muzycznej i teatralnej, roli sztuki w rozwoju osób o specjalnych potrzebach (niepełnosprawnych umysłowo, chorych psychicznie, poddawanych resocjalizacji), roli edukacji artystycznej w kształceniu osobowości człowieka, edukacji artystycznej wobec przemian we współczesnej kulturze i praktyce artystycznej oraz teorii, modeli i kondycji dzisiejszej edukacji artystycznej.

Konferencji towarzyszył cykl referatów plenarnych oraz obrady osobnej sekcji poświęcone podsumowaniu eksperymentu pedagogicznego jakim jest pięcioletnia już działalność Gimnazjum Akademickiego w Toruniu. Jest to szkoła publiczna połączona z internatem, nieodpłatna, dla zdolnej młodzieży z całej Polski. Działa ona pod patronatem UMK i, jak podkreślają jej twórcy, jest placówką „eksperymentującą”, realizującą w cyklu pięcioletnim program gimnazjalny i licealny. Jest to jedyna placówka tego typu w naszym kraju. Szkoła, choć ciągle w fazie poszukiwań i formowania się, działa jak się wydaje z sukcesem, co potwierdzają wyniki pierwszej matury w maju tego roku i rezultaty egzaminów na studia.

Pomysł zorganizowania konferencji grupującej wokół jednego problemu – edukacji artystycznej i wychowania estetycznego – osób o różnych specjalnościach, jest niezwykle kształtujący i inspirujący. Pozwała spojrzeć na interesujące zagadnienie z wielu różnych punktów widzenia, zrozumieć je szerzej, wieloaspektowo, wyjść poza własną wąską specjalizację.

Wnioski, jakie nasuwają się autorce niniejszego sprawozdania, na podstawie wypowiedzi i dyskusji prowadzonych w jej własnej sekcji, koncentrujących się na kwestii kondycji wychowania estetycznego w chwili obecnej, nie są jednak zbyt optymistyczne. Z punktu widzenia historyka wychowania problemy dotyczące wprowadzenia wychowania estetycznego do szkół nie uległy w ciągu ostatnich stu lat wielkim przemianom. Powracają te same, ciągle nierozwiązane kwestie.

Grupa osób pragnąca wprowadzić na szerszą skalę elementy kształcenia estetycznego i artystycznego do nauczania dzieci i młodzieży jest znaczna, jednak praktyka szkolna pozostaje daleko w tyle za tymi pragnieniami. Przygotowanie nauczycieli w tym zakresie jest ciągle fatalne, a wielość i różnorodność proponowanych programów szkolnych nie ułatwia im zadania. Pod względem metodycznym problem postępu jest bardzo wątpliwy, a często można mówić nie tyle o braku postępu, ale wprost o cofnięciu się do metod o charakterze mechanicznym, czysto odtwórczym, które już na początku XX wieku zostały uznane za szkodliwe (np. metoda stymograficzna). Wydaje się również, iż w dalszym ciągu przedmioty służące edukacji artystycznej są niedoceniane w środowisku szkolnym.

Oczywiście np. w zakresie programów nauczania są inicjatywy warte wspomnienia, jak choćby opracowany przez Zakład Plastyki Multimedialnej Wydziału Sztuk Pięknych UMK w roku 2002 autorski, interaktywny, multimedialny program edukacyjny dla uczniów klas gimnazjalnych „Sztuka na fali czyli wyprawa w świat plastyki”. Są to jednak inicjatywy pojedyncze, odosobnione, nie wpływające na razie na ogólny stan edukacji artystycznej w naszych szkołach.

Konferencja toruńska była niewątpliwie spotkaniem bardzo cennym i interesującym, pobudzającym do różnorodnych refleksji i przemyśleń na temat wychowania estetycznego i kształcenia artystycznego. Pozostaje mieć tylko nadzieję, że tego typu spotkania wpłyną znacząco na naszą rzeczywistość szkolną. Być może odpowiedź przyniesie kolejne spotkanie zapowiadane przez organizatorów na rok 2005.

Katarzyna Dormus